

DECCAN COLLEGE POST GRADUATE AND RESEARCH INSTITUTE
DEEMED UNIVERSITY
Pune-411006
M. A. Examination, May 2016
Sanskrit & Lexicography

Semester II

SL. 401 (New): Sanskrit and Modern Linguistics

Time: Two and half hours

Maximum Marks : 60

N.B. i) All questions are compulsory. सर्व प्रश्न अनिवार्य.

ii) Figures to right indicate full marks. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. How sound is produced through Human articulatory system? Explain it with the diagram. 10
मानवी ध्वनिनिर्मितीयंत्रणेद्वारे आवाज कसा निर्माण होतो ते सचित्र स्पष्ट करा.

2. Write short answers (any two) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतीही दोन) 10

a. Difference between phonetics and phonology. ध्वनिविज्ञान आणि ध्वनिव्यवस्था यातील फरक स्पष्ट करा.

b. Concept of language family with special reference to Indo-European language family.
भाषाकुटुंब ही कल्पना भारोपीयभाषाकुटुंबाच्या विशेष संदर्भात स्पष्ट करा.

c. Concept of content and function words with examples in Sanskrit, English or Marathi.
आशयदर्शीशब्द आणि कार्यदर्शीशब्द ही संकल्पना संस्कृत, इंग्रजी किंवामराठी उदाहरणांसह स्पष्ट करा.

3. Write in detail (any two) सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतीही दोन) 15

a) Explain the rule भुवः प्रभवः with example. 'भुवः प्रभवः' सूत्र सोदाहरण स्पष्ट करा.

b) Write short notes. टीपा लिहा.

i) अपादानम्। ii) करणम्।

c) Give clarification to the rule स्पृहेरीप्सितः with example.

'स्पृहेरीप्सितः' हे सूत्र उदाहरणांसह स्पष्ट करा.

4. Explain the following (any three) स्पष्ट करा (कोणतेही तीन) 15

a) अयोगवाहा: विजेयाः।

b) स वाग्वज्ञो यजमानं हिनस्ति यथेन्द्रशत्रुः स्वरतो पराधात्।

c) आत्मा बुद्ध्या समेत्यर्थान् मनो युड्के विवक्षया। मनः कायाग्निमाहन्ति स प्रेरयति मारुतम्। मारुतस्तूरसि चरन् मन्द्रं जनयति स्वरम्।

d) त्रिषष्टिः चतुःषष्टिर्वा वर्णाः शम्भुमते मताः।

5. Name the sounds corresponding to the distinguished following features. 10

खालील गुणधर्माचे वर्ण लिहा.

a) कण्ठ्य, स्पृष्ट, अल्पप्राण b) कण्ठ्य, स्पृष्ट, महाप्राण c) कण्ठ्य, संवृत्) d) तालव्य, अनुनासिक

e) तालव्य, इष्टत्स्पृष्ट f) मूर्धन्य, अस्पृष्ट g) मूर्धन्य, स्पृष्ट, महाप्राण h) दन्त्य, इष्टत्स्पृष्ट i) ओष्ठ्य, अस्पृष्ट

j) ओष्ठ्य, स्पृष्ट, महाप्राण

***

DECCAN COLLEGE POST GRADUATE AND RESEARCH INSTITUTE
DEEMED UNIVERSITY
Pune-411006
M. A. Examination, May - 2016
Sanskrit & Lexicography
Semester II
SL 402 (New): Bharatanāṭyamāṇḍap

Time: Two and half hours

Maximum Marks : 60

N.B. i) All questions are compulsory. सर्व प्रश्न अनिवार्य.

ii) Figures to right indicate full marks. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. Write on the purpose of drama. नाट्यप्रयोजनांबद्धल लिहा.

10

2. Explain any two. कोणतीही दोन स्पष्ट करा.

10

- a) तेषां त्रीणि प्रमाणानि |
- b) क्रीडनीयकमिच्छामः |
- c) अभिनय इति कस्मात् |

3. Write on any two. कोणत्याही दोघांवर लिहा.

15

- a) पूर्वंगाची अंतर्यवनिकाङ्के
- b) आत्मसमुत्थघात
- c) नांदी

4. Write notes on any three. कोणत्याही तीन टीपा लिहा.

15

- a) आरभटी वृत्ती
- b) ग्राम्य धर्म
- c) चतुरश्र प्रेक्षागृह
- d) विष्कम्भक
- e) प्रहसन

5. Answer in one word – give the number. एका शब्दात संख्या लिहा.

10

- a) Types of Natyamāṇḍapa नाट्यमंडपाचे प्रकार
- b) Rasas enumerated by Bharata भरताने सांगितलेले रस
- c) Rūpas of Nāṭya नाट्यरूपे
- d) Success of drama नाट्यप्रयोगसिद्धी
- e) Varieties of Abhinaya अभिनयाचे प्रकार
- f) Vyābhicārin Bhāvas व्यभिचारी भाव
- g) Āṅkas in Samavakāra समवकाराचे अंक
- h) Āṅgas of Vīthī वीथीची अंगे
- i) Varieties of Pusta पुस्तप्रकार
- j) Vedas represented in the drama नाट्यातील वेद

*****

DECCAN COLLEGE POST GRADUATE AND RESEARCH INSTITUTE
DEEMED UNIVERSITY
Pune-411006
M. A. Examination, May 2016
Sanskrit & Lexicography
Semester II
SL. 403 (New) : Veda III
Kātyāyanaśulbasūtra & R̥gveda (Manḍala II)

Time: Two and half hours

Maximum Marks : 60

N.B. i) All questions are compulsory. सर्व प्रश्न अनिवार्य.

ii) Figures to right indicate full marks. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. Write long answer. (any one) विस्तृत विवेचन करा. (कोणतेही एक)

10

A) Explain how Śulbasūtras come under Vedāṅga. शुल्बसूत्र वेदांग कसे ते स्पष्ट करा.

B) Explain the relation between Śulbasūtra and Śrautasūtra.

शुल्बसूत्र आणि श्रौतसूत्राचा संबंध स्पष्ट करा.

2. Write in detail. (any one)

10

विस्तृत विवेचन करा. (कोणतेही एक)

A) Write on the seers and metres of the R̥gveda. ऋग्वेदसूक्तांच्या ऋषी व छंदांवर टीप लिहा.

B) Describe Varuṇa from the hymn RV. 2.28.

ऋग्वेदाच्या 2.28 या सूक्तामधील वरुणाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

3. Write short notes. (any three) थोडक्यात टीपा लिहा. (कोणत्याही तीन)

15

a) पूर्वपश्चिमदिशानिश्चिती

b) निरञ्ज

c) तिर्यङ्गानी

d) अक्षया

e) उत्कर

4. Explain the following according to Sāyaṇa's commentary. (any three)

15

सायणभाष्याच्या आधारे पुढील मंत्र स्पष्ट करा. (कोणतेही तीन)

a) धारयन्त आदित्यासो जगत्स्था देवा विश्वस्य भुवनस्य गोपा

b) नक्तिष्ठ घुन्त्यन्तींतो न दुराद्य आदित्यानां भवति प्रणीतो

c) अर्वाची सा मरुतो या वं ऊतिरो षु वाश्रेव सुमतिर्जिंगातु

d) हवनश्रुनो रुद्रेह बोधि बृहद्वदेम विदथे सूवीरा:

e) न यस्येन्द्रो वरुणो न मित्रो ब्रतमर्युमा न मिनन्ति रुद्रः । नारातयस्तमीदं स्वस्ति हुवे देवं सवितारं नमोभिः ॥

5

5. A) Answer in one word. एका शब्दात उत्तर द्या.

a) What is abhyāsa? अभ्यास म्हणजे काय?

b) What do you mean by śulba? शुल्ब म्हणजे काय?

c) What do you mean by akṣṇayā? अक्षया कशाला म्हणतात?

d) What is the place of utkara? उत्कर कोठे असतो?

e) With what a circle is made? वर्तुळ कशाने काढतात?

B) Fill in the blanks. रिकाम्या जागा भरा.

- a) The available text of the R̄gveda belongs to ----- branch.
ऋग्वेदाची उपलब्ध संहिता ----- या शाखेची आहे.
- b) ----- is the seer of the sixth Maṇḍala of the R̄gveda.
----- हे ऋग्वेदाच्या सहाव्या मंडळाचे ऋषी होत.
- c) There are ----- Khilaśūktas added to the text of the R̄gveda.
ऋग्वेदातील खिलसूक्तांची एकूण संख्या -----.
- d) ----- century is the time of the commentator Sāyaṇa.
भाष्यकार सायणाचा काळ ----- वी शताब्दी होय.
- e) The gods Aśvinau are grouped under ----- divinities.
अश्विनौ ----- वर्गीय देवता होत.

*****

Time: Two and half hours

Maximum Marks : 60

N.B. i) All questions are compulsory. सर्व प्रश्न अनिवार्य

ii) Figures to right indicate full marks. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. Write on Laghukāvyas. लघुकाव्यांविषयी लिहा.	10
2. Write on any two. कोणत्याही दोघांविषयी लिहा.	10
a) Dramas by Śrīharṣa श्रीहर्षची नाटके	b) चम्पूकाव्य
	c) मेघदूतम्
3. Write on any two. कोणत्याही दोघांविषयी लिहा.	15
a) Br̥hatkathā and its versions बृहत्कथा आणि तिच्या आवृत्ती	
b) Bhāsa - a dramatist भास – एक नाटककार	c) Allegorical plays बोधपर नाटके
4. Write notes on any three. कोणत्याही तीन टीपा लिहा.	15
a) किरातार्जुनीयम्	b) कादंबरी
d) Vilāsas by Jagannātha जगन्नाथाचे विलास	c) तन्नाख्यायिका
	e) शंकराचार्यविरचित स्तोत्रे
5. Answer in one word. एका शब्दात उत्तर द्या.	10
a) Mahākāvyas by Kālidāsa कालिदासाची महाकाव्ये	
b) Which Kāvya is Ādikāvya ? अदिकाव्य म्हणजे कोणते काव्य ?	
c) Tantras in the Hitopadeśa हितोपदेशातील तंत्रे	
d) Peculiarity of Campūkāvya चम्पूकाव्याचे वैशिष्ट्य	
e) Author of Daśakumāracarita दशकुमारचरिताचा कर्ता	
f) Dramas by Bhavabhūti on Rāma - story भवभूतीची रामकथेवरची नाटके	
g) Author of the Buddhacarita बुद्धचरिताचा कर्ता	
h) Nalopākhyāna is narrated in यात नलोपाख्यान सांगितले आहे	
i) Source of Kathāsaritsāgara कथासरित्सागराचा मूलस्रोत	
j) Author of Madhurāvijaya मधुराविजयचा कवी	

六〇

DECCAN COLLEGE POST GRADUATE AND RESEARCH INSTITUTE
DEEMED UNIVERSITY
 Pune-411006
M. A. Examination, May 2016
Sanskrit & Lexicography
Semester II
 SL. 409 (New) : Vyākaraṇa III
Paramalaghumañjūṣā and Siddhāntakaumudi

Time: Two and half hours

Maximum Marks : 60

N.B. i) All questions are compulsory. सर्व प्रश्न अनिवार्य.

ii) Figures to right indicate full marks. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. Write a long answer (Any one) सविस्तर उत्तर लिहा (कोणतेही एक) 10
  - A. All *vikaranas* indicating time and *gaṇas*. सर्व काल आणि गण विकरणे.
  - B. All rules stating Ātmanepada and Parasmaipada. आत्मनेपद आणि परस्मैपद सांगणारी सूत्रे
2. Explain the following rules in detail. (Any two) खालील सूत्रे स्पष्ट करा (कोणतीही दोन) 10
  - a) परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथुस्णल्वमाः ।
  - b) टित आत्मनेपदानां टेः ।
  - c) नित्यं डितः ।
3. Write in detail (Any one) विस्तृत उत्तर लिहा. (कोणतेही एक) 10
  - A. The Sphoṭa concept. स्फोट संकल्पना.
  - B. The Śakti concept. शक्ती संकल्पना.
4. Explain the following sentences. (Any two) खालील वाक्ये स्पष्ट करा. 10
  - a) नागृहीतवृत्तिकस्य शाब्दबोधः ।
  - b) सैषा शक्तिः संयोगादिभिनानार्थेषु नियम्यते ।
  - c) स्वशक्यसंबन्धो लक्षणा ।
5. Write short notes. (Any two) संक्षिप्त टीपा द्या (कोणत्याही दोन) 10
  - a) तात्पर्यम् ।
  - b) व्यञ्जना ।
  - c) यौगिकम् ।
6. Fill in the blanks. रिकाम्या जागा भरा.

a) अनद्यतने .... ।	b) आशिषि .... ।	c) तिङ्ग्रीणित्रीणि .... ।
d) .... अङ्गातः ।	e) तिङ्ग्रित् ..... ।	f) आर्धधातुकस्य .... वलादेः ।
g) पूर्वः .... ।	h) लोटो ..... ।	i) ..... लट् ।
j) च्छि ... ।		

*****